

МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ПРОЕКТУВАННЯ СУЧАСНИХ КОНЦЕРТНИХ БУДІВЕЛЬ

Яременко І. С.,

к. арх., проф. каф. архітектури будівель та споруд,
yaryomenko_irina@ukr.net, ORCID: 0000-0001-7057-1827

*Архітектурно-художній інститут,
Одеська державна академія будівництва та архітектури, м. Одеса*

Анотація. Великі видовищні об'єкти із концертними та театральними залами є важливими елементами формування міських центрів. Останніми десятиліттями накопичено значний досвід проектування концертних залів у різних країнах світу, аналіз якого дозволяє встановити деякі сучасні тенденції розвитку архітектурно-планувальних рішень цих установ. У сучасній практиці найбільшого розвитку набувають універсальні концертні та універсальні видовищні будівлі, розраховані на різноманітні концертні програми, театральні постановки, інші типи видовищ та культурно-розважальних заходів, а також проведення конгресів, конференцій, святкових зборів та ін. Проектування концертних об'єктів з кількома залами різної місткості у поєднанні з додатковими групами приміщень (виставковими, навчальними, музейними, торговими, інформаційними та ін.) підвищує їхню привабливість для різних контингентів відвідувачів та рентабельність функціонування.

Ключові слова: архітектура, архітектурно-планувальні рішення, сучасні концертні зали, концертно-театральні комплекси

Вступ. Особливе місце у формуванні структури міста займають великі видовищні об'єкти з концертно-театральними залами. Вони можуть бути розташовані як у вигляді окремих об'єктів, так і у вигляді груп, що утворюють видовищні та культурні центри. Створення у місті культурного центру поряд із центрами іншого призначення та профілю (торговельними, адміністративними, спортивними та ін.) збагачують структуру міста, створюють можливості для активного творчого життя городян.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання проектування концертних будівель було детально розглянуто у книзі І. Д. Рябишевої та інших авторів «Концертні зали», що вийшла 1975 р. Великий досвід проектування, будівництва та експлуатації об'єктів цього призначення проаналізовано у книзі В. В. Савченко «Многоцільові видовищні та спортивні зали», 1990, де приділено велику увагу функціонально-планувальним, конструктивно-технічним та художньо-композиційним аспектам створення концертних залів. Пізніше фахівцями Москомархітектури проводилися дослідження та були випущені «Рекомендації з проектування концертних залів» (2004), які узагальнили подальший досвід проектування та будівництва такого типу установ.

У Державних будівельних нормах України «Культурно-видовищні та дозвільні установи», що вийшли у 2005 р. (ДБН В. 2. 2-16-2005) та доповнені у 2019 р. (ДБН В. 2. 2- 16:2019), поряд з театральними залами, кінозалами, клубними установами надаються необхідні нормативи для проектування також і концертних залів. Концертні зали продовжують залишатися актуальним типом будівель, що підтверджується будівництвом за два десятиліття багатьох нових об'єктів у різних країнах світу.

Постановка завдання. Мета даного дослідження – проаналізувати досвід проектування та будівництва концертних залів останніх двох десятиліть та виявити сучасні тенденції функціонально-планувальних та архітектурно-композиційних рішень цих об'єктів.

Основний матеріал і результати. Як показує аналіз досвіду проектування та будівництва, функціонально-планувальні та архітектурно-композиційні рішення сучасних видовищних об'єктів дають можливість проведення не лише різноманітних масових заходів – концертів, спектаклів, кінопоказів, зборів та конференцій, а й здійснення супутніх видів діяльності – виставкової, навчальної, музейної, торгової та ін.

Багатофункціональність, об'єднання в одному будинку або комплексі різних, здавалося б, непок'єднуваних процесів - характерна особливість розвитку типології сучасних будівель, у тому числі і концертних. Тому в класифікації концертних об'єктів [4] виділяють не тільки спеціалізовані та універсальні концертні будівлі, а й універсальні видовищні, а також багатоцільові, призначені для концертів, інших типів видовищ, у тому числі спортивних, та дозвільних заходів.

Назви цих будівель і комплексів відрізняються (наприклад, Конгрес-центр і концертний зал Награ в Рейк'явіку, Ісландія; Будинок музики в Порту, Португалія; Концертний зал Національного симфонічного оркестру Польського радіо в Катовіце; Національний музичний форум у Вроцлаві, Польща; Будинок музики в Ольборзі, Данія; Центр виконавського мистецтва KILDEN в Крістіансанн, Норвегія; Національний концертний зал Таурас у Вільнюсі, Литва та ін.), але в них відображається значуща соціальна роль цих об'єктів у житті міста і країни і передбачається можливість, як правило, універсального використання цих унікальних будівель.

В останні два десятиліття найбільш поширеними були універсальні концертні та універсальні видовищні будівлі. Спеціалізовані концертні зали досить рідкісні, а багатоцільових, де можливо поряд із концертами та масовими культурними заходами проводити спортивні змагання, останніми роками не будували.

Універсальні концертні будівлі зводять з одним залом для глядачів, двома і більше. Однозальні концертні будинки, палаци культури активно будувалися у великих містах колишнього Радянського Союзу. Прикладами концертних будівель з одним універсальним залом для глядачів у міжнародній практиці останніх двох десятиліть є Будинок музики в Ольборзі (Данія, 2014), Кашубська філармонія у Вейхерово (Польща, 2013), кіноконцертний зал у Пензі (Росія, 2014).

У Будинку музики в Ольборзі передбачено універсальну концертну залу на 1300 місць зі сценою-ареною. У Кашубській філармонії – культурному центрі польського приморського міста Вейхерово запроектовано один універсальний концертний зал на 374 глядачів. Однак крім нього є також невеликий конференц-зал та кінозал. Концертний зал «Пенза» на 1600 місць, як і розташована поряд з ним нова будівля філармонії, входить до міського ансамблю Площі Мистецтв, що формується. Сцена концертного залу «Пенза» запроектована порталною, глибинною, з колосниковим настилом і механізацією, що дозволяє швидко змінювати декорації, і це розширює постановочні можливості колективів, що виступають тут, у тому числі й театральних.

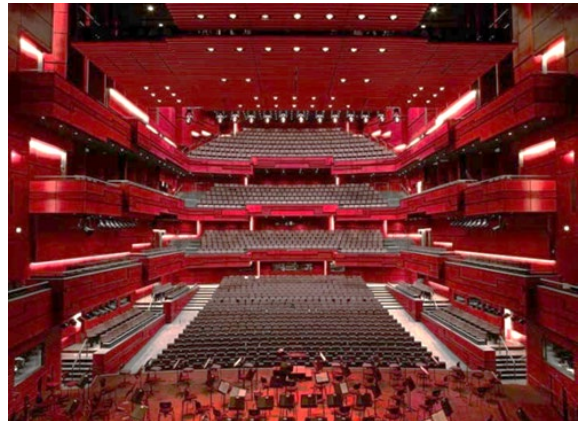
Значно частіше зводять універсальні концертні та універсальні видовищні будівлі з кількома залами для глядачів, де можливо проводити симфонічні, естрадні, камерні концерти, виступи народних колективів, літературні вечори та культурно-розважальні заходи. Сучасні багатозальні концертні установи мають у своєму складі, як правило, від двох до чотирьох залів різної місткості (Конгрес-центр та концертний зал у Рейк'явіку (Ісландія, 2011) (рис. 1); Палац мистецтв королеви Софії у Валенсії (Іспанія, 2005); Музичний центр у Гейтсхеді (Великобританія, 2004); Симфонічний зал у Копенгагені (Данія, 2009); Концертний зал у Резекні (Латвія, 2013) та ін.). Один із залів робиться місткістю від 1400 до 1800 глядачів, решта значно меншої місткості – від 200 до 600 глядачів.

У практиці проектування останніх років є приклади створення театральних концертних комплексів. «Еспланада» або Театр на узбережжі в Сінгапурі (2002), має театральний зал на 2000 місць і концертний зал на 1600 місць, а також кілька невеликих виставкових залів, бібліотеку, ресторани і магазини. Театральний концертний комплекс «Сіріус» в Сочі, що будується в даний час, запроектований з великим залом на 1200 глядачів і камерним – на 300

осіб. Механізація сцени великої зали передбачає можливість швидкої зміни підвісних декорацій. У комплексі будуть розташовані три репетиційні зали – універсальний, для оркестру та балетний, а також кафе, ресторан, галереї та музей театру.

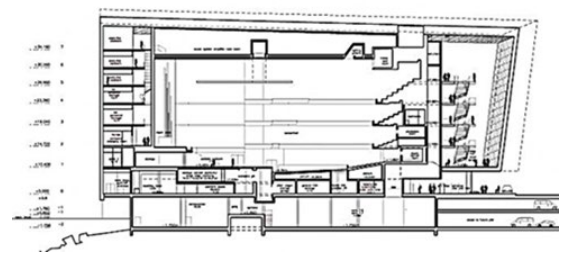
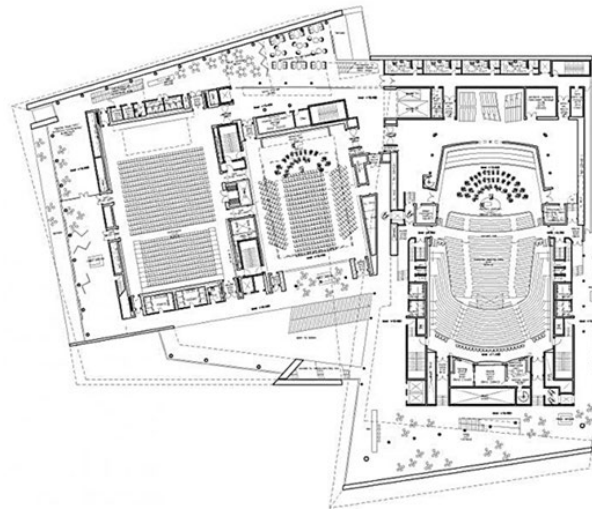
а) Загальний вигляд концертного залу

б) Інтер'єр великого залу

в) Інтер'єр фойє

г) План 2-го поверху;
д) Поздовжній розріз по великому залу

Рис. 1. Конгрес-центр і концертний зал в Рейк'явіку, Ісландія, 2011.
Архітектурне бюро Henning Larsen Architects Batterið Architects
у співпраці із студією Olafur Eliasson

У концертних комплексах поряд із використанням естрад та глибинних сцен широко розповсюдилась практика проектування великої зали зі сценою ареною, що дозволяє розмістити у комфортній зоні поблизу сцени максимальну кількість глядачів. Нерідко передбачають трансформацію оркестрової ями та зони партеру (концертний зал «Великий бурштин» в Лієпая (Латвія, 2015)), що збільшує універсальність використання залу. У таких

залах відбуваються концерти симфонічної та естрадної музики, масові громадські заходи. У залах меншої місткості використовують естради, інколи ж сцени-арени, або виділяють горизонтальні ділянки підлоги (наприклад, для виступів танцюристів).

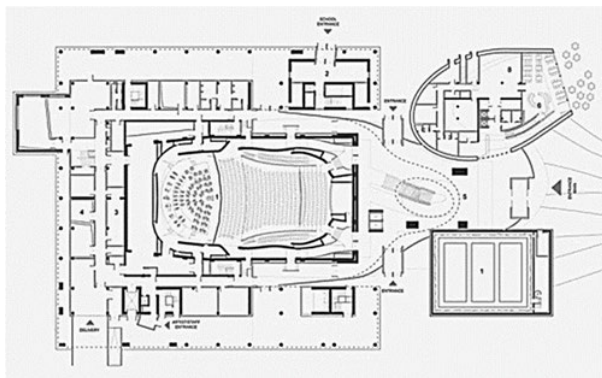
Прагнення перетворити концертні зали на максимально привабливі та постійно відвідувані широкою публікою об'єкти проявляється у розширенні функціональної програми та, відповідно, складу приміщень таких будівель. У будинках концертних залів можуть знаходитись виставкові торгові, навчальні, музейні, інформаційні та інші приміщення. Як правило, в таких будинках є кафе, ресторани та бари, а також підземні паркінги для автомобілів. Наприклад, у Будинку музики в Ольборзі, Данія (рис. 2), поряд із концертним залом та обслуговуючими приміщеннями розташовані навчальні аудиторії музичного факультету та факультету архітектури та дизайну університету Ольборга. Крім того, Будинок музики є штаб-квартирою симфонічного оркестру міста Ольборга, а також центром вивчення та практики музикотерапії.

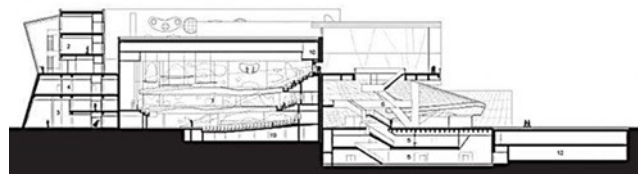
а) Загальний вигляд Будинку музики

б) Інтер'єр залу для глядачів

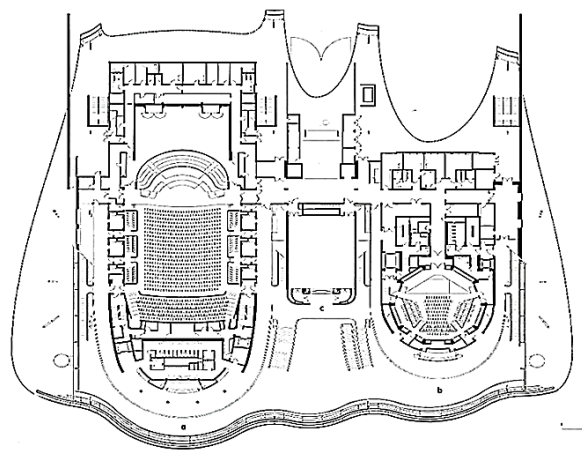
в) План 1-го поверху

г) Поздовжній розріз по залу для глядачів

Рис. 2. Будинок музики в Ольборзі, Данія, 2014.
Архітектурне бюро Coop Himmelb(l)au

В Музичному і культурному центрі Sage Gateshead в англійському місті Гейтсхеді (рис. 3) крім двох глядацьких та репетиційних залів знаходяться конференц- та виставковий простір, приміщення інформаційного центру, фонотека та музична бібліотека, офіси, а також торгово-розважальна частина з інтернет-кафе, магазинами та барами.

а) Загальний вигляд культурного центру

б) План 2-го поверху

Рис. 3. Музичний, культурний і виставковий центр Сейдж Гейтсхед (Sage Gateshead) в м. Гейтсхед, Велика Британія, 2004.
Архітектурна студія Foster and Partners Architects

У концертному залі Gors у місті Резекне (Латвія) (рис. 4), окрім великого та малого залів для глядачів розмістилися три зали для семінарів, конференцій та корпоративних заходів, приміщення для творчих занять, інформаційний центр для туристів, відділ ЗАГСу.

При будівництві концертних залів в історичній забудові міст використовують ще один тип багатофункціонального видовищного об'єкта. Його багатофункціональність передбачає не лише різні види концертної діяльності та масових громадських заходів, а й включення груп приміщень з іншим функціональним призначенням. Наприклад, в Ельбській філармонії в Гамбурзі (2017) (рис. 5), концертні зали розмістилися у вигляді надбудови над існуючою реконструйованою будівлею берегових портових складів, утворивши таким чином 26-поверхову об'ємну композицію, яка стала культурно-житловим центром. До його складу входять поряд із концертними залами на 2100 та 550 місць група приміщень готелю на 244 номери з конференц-залами, фітнес центром, рестораном та паркінгом, а також житлові апартаменти. Відкрита оглядова тераса оперізує приміщення фойє концертних залів та рецепції готелю.

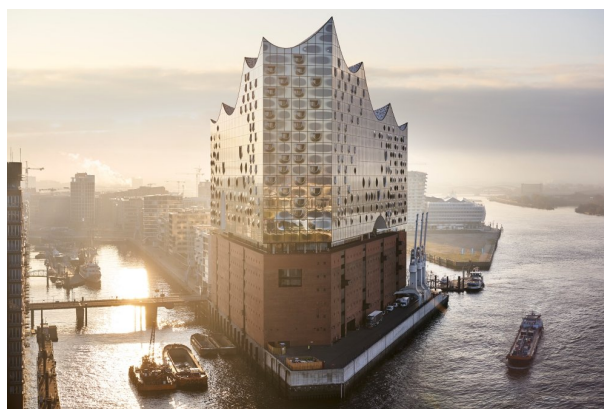

Рис. 4. Концертний зал Gors у Резекне, Латвія, 2013.
ООО Vizuālās modelēšanas studija,
архіт. Д. Бикше і У. Балодис

Рис. 5. Ельбська філармонія в Гамбурзі, Німеччина, 2017.
Архіт. Ж. Херцог і П. де Мерон

Висновки. Розгляд досвіду проектування та будівництва концертних будівель та комплексів останніх десятиліть показує, що перевага надається універсальним концертним та універсальним видовищним об'єктам, як правило, багатозальним, а будівництво спеціалізованих концертних залів, розрахованих на один певний вид концертної діяльності, а також багатоцільових залів, де можливе проведення як видовищних, культурно-масових, так і спортивних заходів, останніми роками не велося. Таким чином, можна зробити висновок про доцільність збалансованої універсальності при проектуванні концертних залів. Крім того, можна відзначити тенденцію насичення концертних будівель та комплексів деякими додатковими супутніми функціями – виставковою, навчальною, інформаційною, музейною, торговою та ін., що підвищує соціальну значущість та привабливість будівель для різних контингентів відвідувачів.

Література

- [1] Рябышева И.Д., Видгольц О.М., Гаклина Е.Д., Савченко М.Р., Безухова Л.Н. Концертные залы. Архитектору-проектировщику. М. Стройиздат, 1975. 152 с. Режим доступа <https://elima.ru/books/?id=1658> (дата звернення 10.10.2022).
- [2] Савченко В.В. Многоцелевые и спортивные залы. 2-е изд., перераб. и доп. Киев. Будивельник, 1990. 160 с.
- [3] Державні будівельні норми України. ДБН В.2.2-16:2019 Культурно-видовищні та дозвіллієві заклади. Мінрегіон України. Київ, 2019. 96 с. https://www.minregion.gov.ua/wp-content/uploads/2019/08/V2216_IB.pdf
- [4] Рекомендации по проектированию концертных залов. Москомархитектуры, 2004. Режим доступа: <https://files.stroyinf.ru/Data1/44/44275/index.htm> (дата звернення 10.10.2022).
- [5] Дом музыки в Ольборге. Режим доступа: <https://archi.ru/projects/world/4996/dom-muzyki-v-olborge> (дата звернення 12.09.2022).
- [6] Конгресс-центр и концертный зал Награ. Режим доступа: <https://archi.ru/projects/world/161/kongress-centr-i-koncertnyi-zal-harpa> (дата звернення 12.09.2022).
- [7] Необычный концертный зал The Sage Gateshead в Англии. Режим доступа: <https://www.facte.eu/kreativ/kontsertnyi-zal-the-sage-gateshead> (дата звернення 12.09.2022).
- [8] Концертные залы: культурная инфраструктура вне времени. Режим доступа: <https://commercialproperty.ua/cp-articles/kontsertnye-zaly-kulturnaya-infrastruktura-vne-vremeni/> (дата звернення 12.09.2022).
- [9] Латгальское посольство Gors. Режим доступа: <https://www.latvia.travel/ru/dostoprimechatelnost/latgalskoe-posolstvo-gors> (дата звернення 12.09.2022).

References

- [1] Ryabisheva I.D., Vidgolts O.M., Gaklina T.D., Savchenko M.R., Bezuhova L.N. Kontsertniye zali. Arhitekturu-proektirovshchiku. M. Stroyizdat, 1975. 152 p. Rezhym dostupu: <https://elima.ru/books/?id=1658> (data zvernennya 10.10.2022)
- [2] Savchenko V.V. Mnogotselviye i sportivniye zali/ 2-e izd., pererab. i dop. Kiyev. Budiveknik, 1990. 160 h.
- [3] Dergavni budivelni normi Ukraini. DBN V.2.2-16:2019 Kulturno-vidivistchni ta dozvillevi zakladi. Minregion Ukraini. Kiyiv, 2019. 96 p. https://www.minregion.gov.ua/wp-content/uploads/2019/08/V2216_IB.pdf
- [4] Rekomendatsii po proektirovaniyu kontsertnih zalov. Moskomarhitekturi, 2004. Rezhym dostupu: <https://files.stroyinf.ru/Data1/44/44275/index.htm> (data zvernennya 10.10.2022)
- [5] Dom muziki v Olborge. Rezhym dostupu: <https://archi.ru/projects/world/4996/dom-muzyki-v-olborge> (data zvernennya 15.09.2022).

[6] Kongress-centr i kontserniy zal Harpa. Rezhym dostupu:

<https://archi.ru/projects/world/161/kongress-centr-i-koncertnyi-zal-harpa> (data zvernenya 12.09.2022).

[7] Neobichniy kontsertniy zal The Sage Gateshead v Anglii. Rezhym dostupu:

<https://www.facte.eu/kreativ/konsertnyi-zal-the-sage-gateshead> (data zvernenya 12.09.2022).

[8] konsertniye zali: kulturnaya infrastruktura vne vremeni. Rezhym dostupu:

<https://commercialproperty.ua/cp-articles/konsertnye-zaly-kulturnaya-infrastruktura-vne-vremeni/> (data zvernenya 12.09.2022).

[9] Latgalskoye posolstvo Gors. Rezhym dostupu:

<https://www.latvia.travel/ru/dostoprimechatelnost/latgalskoe-posolstvo-gors> (data zvernenya 12.09.2022).

INTERNATIONAL EXPERIENCE IN THE DESIGN OF MODERN CONCERT BUILDINGS

Yaryomenko I. S.,

PhD Arch., Professor, Department of Architecture of Buildings and Structures,
yaryomenko_irina@ukr.net, ORCID: 0000-0001-7057-1827

*Institute of Architecture and Art,
Odessa State Academy of Civil Engineering and Architecture, Odessa*

Abstract. An important role in the functioning of the city and the formation of its center is played by entertainment facilities with concert and theater halls. The purpose of this study is to analyze the experience of designing and building concert halls over the past two decades and to identify current trends in functional planning and architectural and compositional solutions for these facilities.

Concert halls continue to be an actual type of building, which is confirmed by the construction of many new modern facilities around the world.

In the classification of concert facilities, not only specialized and universal concert buildings are distinguished, but also universal entertainment buildings, as well as multi-purpose buildings designed for concerts and other types of spectacles, including sports and leisure events. As the analysis of the design and construction practice of the last two decades shows, the most common are universal concert and universal entertainment buildings. Specialized concert halls are quite rare, and multi-purpose entertainment facilities have not been built in recent years.

Among modern concert buildings there are examples of objects with one auditorium and several halls. The predominant part is made up of multi-hall facilities with 2-4 auditoriums. Large halls are equipped with stages, arena stages, less often with portal deep stages with the possibility of raising and lowering scenery, which is typical for complexes with concert and theater halls. Techniques are used to transform the orchestra pit and the floor of the stalls.

A characteristic feature of many modern solutions for concert buildings is the presence of additional accompanying groups of premises - exhibition, museum, educational, information, trade, etc.

Keywords: architecture, architectural and planning solutions, modern concert halls, concert, and theater complexes.